

ULOGA PEDAGOGA U PROFESIONALNOJ ORIJENTACIJI UČENIKA

Krivić, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:196103>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

SARA KRIVIĆ

**ULOGA PEDAGOGA U PROFESIONALNOJ
ORIJENTACIJI UČENIKA**

ZAVRŠNI RAD

Split, 2024.

Odsjek za pedagogiju

Studij: Prijediplomski studij Pedagogija i Talijanski jezik i književnost

Predmet: Pedagogija i razvoj ljudskih potencijala

ULOGA PEDAGOGA U PROFESIONALNOJ ORIJENATCIJI UČENIKA

Studentica:

Sara Krivić

Mentorica:

doc. dr. sc. Anita Mandarić Vukušić

Split, rujan 2024.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Teorijski dio	3
2.1. Profesionalna orijentacija	4
2.2. Cilj i zadatak profesionalne orijentacije	6
2.3. Profesionalno informiranje	7
2.4. Profesionalno savjetovanje	8
2.5. Uloga osobe kojoj je profesionalna orijentacija potrebna	10
3. Škola i profesionalna orijentacija	12
3.1. Praćenje uspjeha u školovanju i na radu	16
3.2. Uloga pedagoga.....	17
3.3. Uloga obitelji u profesionalnoj orijentaciji	22
4. Zaključak.....	25
5. Literatura	27
Sažetak	30
Abstract.....	31

1. Uvod

Svaki učenik u nekome trenutku tijekom školovanja dođe do prekretnice na kojoj treba donijeti odluku hoće li i u kojemu smjeru nastaviti svoj obrazovni put ili će se okrenuti prema određenome zanimanju. Izbor nije jednostavan jer mora biti u skladu s karakteristikama učenika koje moraju odgovarati i obilježjima zanimanja. Prikladan odabir rezultira zadovoljnim pojedincem koji zadovoljava svoje potrebe i potrebe društvene zajednice. Upravo zbog toga važno je pružiti pomoć svakoj osobi koja se nalazi na ovoj prekretnici života da bi se izbjegle negativne posljedice poput prekida školovanja, nezaposlenosti, neuspjeha ili nezadovoljstva vlastitim životom. Veliku ulogu u ovome zadatku ima škola, odgojno-obrazova ustanova u kojoj učenici provode najviše vremena, a može im pomoći shvatiti koji je izbor za njih najprikladniji. Ističe se i uloga stručnoga suradnika pedagoga koji u svome radu surađuje s učenicima, roditeljima, nastavnicima i zavodom za zapošljavanje.

U ovome je radu predstavljena profesionalna orijentacija, odnosno proces usmjeravanja osobe prema određenoj školi ili zanimanju na temelju njezinih osobina. Navedeno je zašto je profesionalna orijentacija nastala i kako se razvijala od 20. stoljeća, razdoblja u kojemu je zbog brojnih promjena došlo i do potrebe za njom.

Također, iznesene su neke od definicija profesionalne orijentacije koje pobliže označavaju svrhu njezina djelovanja i pojmove koji se za nju često vezuju, poput školske orijentacije i profesionalnoga usmjeravanja. Objasnjene su različite podjele procesa, kao što je podjela na profesionalnu orijentaciju u užemu i širem smislu ili na primarnu i sekundarnu.

Navedeni su ciljevi i zadatci profesionalne orijentacije koji su usmjereni na dobrobit zajednice i zadovoljstvo pojedinca (Jakelić, 1966). U radu su objašnjene faze profesionalne orijentacije koje uključuju profesionalno informiranje, savjetovanje i praćenje uspjeha osobe. Osim toga, naznačena je važnost uloge osobe kojoj je profesionalna orijentacija potrebna, a bez koje bi provođenje procesa bilo besmisleno.

Navedena je i uloga škole i njezinih djelatnika, zatim razlozi zbog kojih je važno provoditi proces te sredstva i metode kojima se proces može ostvariti. Za to se veže i uloga stručnoga suradnika pedagoga pa je objašnjeno na koji način i uz čiju pomoć i suradnju može voditi cijeli proces profesionalne orijentacije. Na kraju je istaknuta i uloga obitelji, primarne zajednice kojoj dijete pripada i njezina važnost u sudjelovanju u procesu i način na koji može

pridonijeti profesionalnoj orijentaciji da bi pomogli djetetu donijeti ispravnu odluku o vlastitoj budućnosti i pravilno ga usmjeriti.

Rad je pisan u svrhu shvaćanja važnosti provođenja procesa profesionalne orijentacije, kako za učenika tako i za cijelu zajednicu, a da bi se povećalo zadovoljstvo životom svakoga pojedinca i kako bi se spriječile eventualne negativne posljedice. Također, željelo se istaknuti ulogu stručnoga suradnika pedagoga koji nosi veliku odgovornost u cijelome procesu surađujući sa svim ostalim dionicima, motivirajući ih i pomažući im u provođenju istoga.

2. Teorijski dio

Izbor karijere, odnosno zanimanja, pojavljuje se kao važan izazov u 20. stoljeću jer se prije toga zanat nasljeđivao od roditelja, a onda se dalje prenosio generacijama. No, pojavom industrijalizacije dolazi do razvijanja novih zanimanja, a neka su, dotad postojeća, izumrla. U tome periodu intenziviranja razvoja privrede i industrije izbor zanimanja postaje prilika za promjenom života (Šverko, 2012). Tada se počinje sve više shvaćati da nisu svi ljudi prikladni za svaki posao, a zbog tehničkoga napretka te brže i preciznije proizvodnje dolazi do veće podjele i promjene uvjeta rada i načina obavljanja posla. Korak po korak, modernija proizvodnja zahtijevala je bolju prilagodbu čovjeka na rad, ali i obrnuto. Da bi se čovjekove kvalitete upotrijebile na način koji je najbolji za produktivniju proizvodnju, javila se potreba za promišljenijom raspodjelom ljudi na radna mjesta, i to na temelju procjenjivanja i ispitivanja njegovih sposobnosti. Budući da se s vremenom pokazalo da za kvalitetan i učinkovit rad nisu važne isključivo čovjekove sposobnosti već da su podjednako važne i druge stavke poput interesa, vrijednosti i stavova, prilikom odabira radnika počinju se upravo ispitivati ti segmenti. Na taj se način počelo sve više istraživati čovjeka i njegove osobitosti koje su nužne za kvalitetnu proizvodnju pa su se razvijala različita i svestrana ispitivanja čovjeka. Takva istraživanja prvotno je provodila industrijska psihologija, a kasnije su se razvijala unutar profesionalne selekcije i profesionalne orijentacije (Jakelić, 1966).

Već iz prethodno navedenoga može se zaključiti da zanimanje kojim se pojedinac bavi može utjecati na njegovo zadovoljstvo životom i samim sobom jer u onoj mjeri u kojoj ga određuje njegov materijalni i društveni status, toliko određuje i sama sebe (Šverko, 2012). Negativne posljedice pogrešnoga izbora zanimanja manifestiraju se nezadovoljstvom na poslu, što se često prenosi i na opću kvalitetu života, slabiji uspjeh i napredak te kvalitetu društvenih odnosa (Jakelić, 1985). Zbog toga je nužno na razini društva organizirati pomoć pojedincima i njihovim obiteljima da upoznaju sebe, zanimanja i društvene potrebe prije nego donesu odluke o izboru škole i budućega zanimanja (Jakelić, 1985). Od početka 20. stoljeća različita razvijena društva pokušavaju pomoći pojedincima u ovome izboru i osnivaju prva savjetovališta za odabir zanimanja, odnosno karijere (Šverko, 2012). Nezadovoljstvo upisanom školom ili izborom zanimanja negativno utječe na motivaciju osobe za obrazovanjem, radom i napredovanjem (Šverko, 1980), stoga bi ta odluka trebala biti promišljena i stručna, zbog čega postoji profesionalna orijentacija, zasebna djelatnost koja se bavi navedenim pitanjima (Jakelić, 1985).

2.1. Profesionalna orijentacija

Zbog složenosti poslova kojima se bavi nije jednostavno sveobuhvatno definirati profesionalnu orijentaciju. Prema Strugar i Čorak (2016) ona je „djelatnost usmjerena na ostvarivanje ciljeva u određenoj profesiji, poslu, zanimanju“ (Strugar i Čorak, str. 16), dok Franković, Pregrad i Šimleša u svom *Enciklopedijskom rječniku pedagogije* (1963) navode da je profesionalna orijentacija pomoć koja se pruža osobi prilikom izbora zvanja, usmjeravajući je na područje rada u kojemu ima najviše izgleda za uspjeh, a u skladu je s njezinim psihofizičkim osobinama i naklonostima. Dakle, profesionalnoj se orijentaciji pristupa na temelju psiholoških karakteristika i sposobnosti pojedinca i na temelju informacija o tržištu rada i njegovih zahtjeva, odnosno trendova (Nicodemo i Coppola, 2023). Također, autori poput Jakelića (1985) razlikuju profesionalnu orijentaciju u užemu i širem smislu. Profesionalna orijentacija u užemu smislu odnosi se na savjetovanje neposredno prije konačnoga izbora škole ili zanimanja, a temelji se na raznim ispitivanjima osobe u stručnim ustanovama. S druge strane, profesionalnu se orijentaciju u širem smislu definira kao dugotrajnu, organiziranu i kompleksnu djelatnost koja se orijentira na cjelovit profesionalni razvoj pojedinca, a koji uključuje pripremanje za izbor zanimanja još od djetinjstva - u obitelji, a onda i u odgojno-obrazovnim ustanovama, a obuhvaća i zapošljavanje, ali i prekvalifikaciju ako do nje dođe.

Dakle, dok profesionalna orijentacija pomaže pojedincu pronaći mjesto i zanimanje u kojemu će moći biti uspješan, zadovoljan i ostvarivati svoj puni potencijal, pomaže i društvu jer zadovoljan pojedinac postiže veću kvalitetu i povećava produktivnost rada, što rezultira većom kvalitetom života pojedinca i društva u cjelini. Stoga, može se zaključiti da je profesionalna orijentacija nužna za društvo i za zadovoljavanje potreba svakoga pojedinca (Jakelić, 1985).

Također, proces usmjeravanja obuhvaća aktivnosti i iskustva koja pomažu pojedincu da učinkovito živi u društvu, no ako se ove aktivnosti odnose prvenstveno na osposobljenost pojedinca za donošenje odluka vezanih uz izbor zanimanja i profesionalni život, radi se o profesionalnome usmjeravanju (Slomp, Gunn i Bernes, 2014, prema Vrcelj, 2020). Jakelić (1993, prema Strugar i Čorak, 2016) navodi da se profesionalno usmjeravanje ponekad pojmovno određuje i kao profesionalna orijentacija. Profesionalno usmjeravanje definira se kao sustavna i organizirana djelatnost pomaganja učeniku pri izboru zanimanja, smjera

profesionalnoga razvoja i napredovanja u obrazovanju. Djelatnost se odvija u skladu s osobinama i karakteristikama pojedinca, obilježjima zanimanja i potrebama društva u kojemu živi. Također, Vrcelj (2020) daje upute koje pomažu pojedincu da maksimalno upotrijebi mogućnosti koje mu obrazovanje nudi da postane obrazovana osoba koja sudjeluje u društveno korisnoj i osobno zadovoljavajućoj aktivnosti. Ono se provodi u suradnji s roditeljima ili skrbnicima i školom, a obuhvaća stručne postupke usmjeravanja i pružanja pomoći učeniku, odnosno obuhvaća profesionalno informiranje i profesionalno savjetovanje (Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2024). Usmjeravanje se također smatra odgojnim sredstvom i zbog toga ima veliku važnost tijekom čitava životnoga vijeka pojedinca, zbog čega je i nastao pojam cjeloživotnoga profesionalnog usmjeravanja. Ono predstavlja „skup različitih aktivnosti koje pojedincima omogućuju identificirati vlastite mogućnosti, kompetencije i interese u različito doba života, kako bi donijeli odluku o obrazovanju, osposobljavanju i zapošljavanju i upravljali vlastitom profesionalnom karijerom“ (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj, 2004, prema Strugar i Čorak 2016, str. 25). Ono uključuje: pružanje informacija o karijeri, konzultacije, alate za samoprocjenu i procjenu, programe usavršavanja, traženje posla, pružanje usluge u situaciji promjene posla i sl., a uglavnom se provodi u obrazovnim ustanovama, školama i pri zavodima za zapošljavanje (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj, 2004, prema Strugar i Čorak, 2016).

Program profesionalne orijentacije učenika (2012, prema Raković, 2015) navodi kako se razlikuju dvije vrste profesionalne orijentacije: primarna i sekundarna. S jedne strane, primarna profesionalna orijentacija uglavnom obuhvaća rad s mladim osobama koje su još dio odgojno-obrazovnog sustava ili osobe zaposlene na svome prvom radnom mjestu i odnosi se na savjetovanje pri odabiru prvoga zanimanja. S druge strane, sekundarna profesionalna orijentacija odnosi se na osobe koje žele ili moraju promijeniti svoju profesiju pa su subjekti najčešće stariji ljudi koji si trebaju osigurati drugu profesiju. Naglašena je i činjenica da se profesionalna orijentacija često miješa sa školskom orijentacijom, društveno-pedagoškom aktivnosti koja za cilj ima usmjeriti učenika u izboru daljnjega školovanja, uzimajući u obzir njegove sposobnosti, želje i potrebu društva (Franković i sur., 1963). Temeljna je razlika u tome što se u školskoj orijentaciji usmjeravaju samo osobe koje se žele nastaviti školovati, dok se u profesionalnoj orijentaciji usmjeravaju sve osobe koje se žele baviti nekim zanimanjem (Jakelić, 1966). Još su neke od razlika vidljive u tome da se u profesionalnoj orijentaciji odabir škole višega stupnja smatra korakom u izboru zanimanja, da se profesionalnim usmjerenjem može služiti bilo koji pojedinac koji nije dobio dovoljno

informacija za određeni izbor i da se ona promatra kao dugotrajan proces koji započinje već od prvoga razreda osnovne škole i traje do prilagodbe na poslu i promjena na poslu ako do njih dođe (Marušić, 1974). Dakle, iako ova dva pojma nisu sinonimi, opći se ciljevi i određene metode rada poklapaju (Franković i sur., 1963). Marušić (1974) podcrtava da je savjetovanje o izboru škole ili zanimanja, odnosno proces profesionalne orijentacije dio školskoga sustava. Može se provoditi na različite načine - radom pedagoga ili psihologa te planom i programom nastavnika u predmetu i nastavničkim vijećima. Škola često surađuje sa zavodom za zapošljavanje koji također obuhvaća zadaću profesionalne orijentacije, a koji sa svojim timom stručnjaka prati zaposlenost i školstvo pa im stoga, ako su učenici zainteresirani i to žele, može preporučiti određenu školu ili zanimanje koje se čini najprikladnijim za njih. Kao uvjet zbog kojega bi ovaj proces bio moguć ističe se „poznavanje ličnosti kandidata, njegovog razvojnog puta i cjelokupne situacije“ (Jakelić, 1966, str. 46). Autor dalje navodi da profesionalna orijentacija učenicima pruža odabir između raznih mogućnosti, ali i ostavlja prostor za kasnije, možda drugačije mogućnosti. Ovaj se proces odvija u tri etape: profesionalno informiranje, savjetovanje i praćenje učenika (Marušić, 1974, prema Strugar i Čorak, 2016).

2.2. Cilj i zadatak profesionalne orijentacije

Cilj se profesionalne orijentacije, prema Jakeliću (1966), može podijeliti na nekoliko manjih ciljeva koji se tiču različitih područja njezina djelovanja. Tako se može govoriti o ciljevima s obzirom na pojedinca koji se nalazi u ovome procesu te ciljevima koji se tiču pitanja rada i zanimanja, ali i društvene zajednice.

Ciljevi profesionalne orijentacije s obzirom na pojedinca odnose se na usmjeravanje čovjeka u područja rada koja su za njega najprikladnija na temelju svih njegovih obilježja kao što su: stavovi, vrijednosti, sposobnosti te zdravstvene, tjelesne i osobne karakteristike. Dakle, radi se o donošenju ispravnoga izbora zanimanja s kojim osoba može zadovoljiti svoje potrebe i biti sretna obavljajući aktivnosti zanimanja. S obzirom na pitanja rada i zanimanja cilj je profesionalne orijentacije prilagođavanje pojedinca i njegovih osobnosti zanimanju i radu, ali i rada i zanimanja pojedincu kako bi se postigao kvalitetniji rad te unaprjeđenje i usavršavanje procesa. Ono obuhvaća i osposobljavanje pojedinca za što bolje obavljanje zadataka. S obzirom na društvenu zajednicu cilj je profesionalne orijentacije raspodijeliti

ljude na radna mjesta kako bi se mogao osigurati što bolji radni učinak, napredak društva u cjelini, ali i smanjenje i sprječavanje negativnih posljedica pogrešnoga izbora zanimanja. Sve to dovodi do općega cilja procesa profesionalne orijentacije, a to je usklađivanje osobnih i društvenih interesa za opće dobro, koje dovodi i do krajnjeg cilja, a to je osobna sreća i zadovoljstvo ljudi (Jakelić, 1966). Taj cilj Rodić (1979) jednostavno definira sintagmom *prava osoba na pravom mjestu*.

Nadalje, Jakelić (1966) navodi glavne zadatke profesionalne orijentacije u koje ubraja: upoznavanje čovjeka, njegovih karakteristika i prilika za izbor zanimanja, upoznavanje materijalnih mogućnosti i želja roditelja, upoznavanje uvjeta zanimanja i zahtjeva koji se traže te upoznavanje potreba društvene zajednice. Potrebno je uskladiti sve navedene uvjete i uključiti društvene faktore koji mogu pripomoći čitavome procesu kako bi se pojedincu mogla pružiti pomoć u izboru zanimanja, prilagođavanju školi ili radnome mjestu.

2.3. Profesionalno informiranje

Profesionalno informiranje smatra se pripremnom fazom (Marušić, 1974) kojoj je svrha učenike i roditelje upoznati i informirati o školama u okruženju te zanimanjima koja su u određenome trenutku aktualna (Marušić, 1986, prema Strugar i Čorak, 2016).

Franković i sur. (1963) te Marušić (1986, prema Strugar i Čorak, 2016) navode da se profesionalno informiranje odnosi na upoznavanje osobe koja je pred izborom zanimanja s vrstama zanimanja i svijetom rada, uvjetima i sadržajem rada, kvalitetama koje su im potrebne te mogućnostima za zapošljavanje i napredovanje i smatra se da je ono sastavni dio profesionalne orijentacije jer ima značajnu ulogu u formiranju kritičkoga mišljenja pojedinca o određenome poslu (Franković i sur., 1963). Jakelić (1966) također nabraja neke od važnih sastavnica sadržaja ove faze ističući upoznavanje osobnosti učenika i utjecaj na njega u razvijanju osobina, učenju pravilnoga odnosa prema radu i vrijednosti koje to donosi društvu.

Marušić (1974) također ističe važnost profesionalnoga informiranja i predstavlja taj segment kao osnovnu i najdužu etapu cijeloga procesa, a koja se uglavnom provodi u školama tako da se profesionalne informacije uključe u nastavne predmete, otvarajući učenicima drugu perspektivu u povezivanju škole i života. Može se provoditi posebnim sredstvima i oblicima rada kao što su: audiovizualni materijali poput brošura, letaka, fotografija zanimanja, izložbi,

prigodnim filmovima i predavanjima o određenome zanimanju, upitnicima ili praktičnim iskustvom, što uključuje razgovore s bivšim učenicima ili izlete na radna mjesta. No, ni jedan od tih načina nije optimalan, već se trebaju ispreplitati i međusobno nadopunjavati.

2.4. Profesionalno savjetovanje

Autori Strugar i Čorak (2016) navode da bi se savjetovanje moglo objasniti kao zajedničko razmatranje mogućnosti, raspravljanje i postizanje dogovora, što bi u odgojnome smislu značilo uočavanje učenikovih sposobnosti, zadovoljavanje njegovih interesa i potreba. Uz to, važno je učiti pojedinca da poslušava savjet, no osvijestiti mu da sam donosi konačnu odluku za koju je i odgovoran (Strugar i Čorak, 2016). Profesionalno savjetovanje služi da bi pomoglo učeniku u shvaćanju sebe i okoline, ali i da donese profesionalne odluke u etapama razvoja na temelju svojih sposobnosti, želja i potreba rada (Marušić, 1986, prema Strugar i Čorak, 2016). Ono također može pomoći uočiti uzroke određenim teškoćama, ali i omogućiti spoznavanje i zadovoljavanje vlastitih potreba i interesa (Strugar i Čorak, 2016). Gysbers i Henderson (2001, prema Vrcelj, 2020) nadodaju da savjetovanje pomaže pojedincu istražiti vlastito ponašanje, misli i osjećaje kako bi se osoba razumjela i mogla što bolje iskoristiti vlastite potencijale i tako lakše donositi ispravne odluke. Drugim riječima, savjetovanje predstavlja suradnju u kojoj savjetnik pomaže pojedincu proširiti pogled na život.

Ova etapa uključuje individualnu ili grupnu pomoć pedagoga, nastavnika ili psihologa pojedincima i njihovim roditeljima prilikom izbora škole ili zanimanja (Marušić, 1974). Marušić (1974) piše i da se profesionalno savjetovanje djelomično odvija u školi, a djelomično u centrima za profesionalnu orijentaciju. Razmišljajući o savjetovanju prvenstveno se postavlja pitanje koga treba savjetovati, odnosno treba li savjetovati sve učenike ili samo neke. Postoje i druga, brojna pitanja na koja nije lako dati odgovor, poput onoga kako identificirati učenike kojima je savjetovanje potrebno, kako odrediti kojemu je učeniku potreban individualiziran pristup i slično. Za pomoć pri tome često se koristi metoda i tehnika utvrđivanja profesionalnoga problema kojom se anketama, rangovima kriterija, razgovorima, odnosno standardnim pitanjima, dolazi do utvrđivanja kojim je učenicima potrebno savjetovanje. U procesu savjetovanja često se koristi metoda slučaja, metoda kojom se prikupljaju informacije važne za izgradnju i formiranje ličnosti pojedinca putem intervjua s pojedincem, njegovom obitelji, rodbinom, nastavnicima ili prijateljima. Savjetodavno

mišljenje o mogućem najboljem izboru škole ili zanimanja donosi se na kraju cjelokupnoga rada s učenikom koji obično traje duže zbog količine potrebnih informacija do kojih je potrebno doći.

U stručnoj ustanovi, kako navodi Jakelić (1966), u procesu savjetovanja sudjeluje tim stručnjaka koji obično čine pedagog, psiholog, socijalni radnik i profesionalni savjetnik. Svatko od njih ima različitu zadaću, no usklađujući i provjeravajući rezultate usporedbom, svi zajedno čine sveobuhvatnu cjelinu koja može učeniku ponuditi savjet. Ova se etapa odvija u nekoliko koraka. Cilj je prvoga njezina dijela stvaranje profesionalnoga odnosa s osobom koja traži savjet. U tome početnom razgovoru saznaje se situacija u kojoj se osoba nalazi i otkrivaju se njezine želje, ciljevi i zahtjevi. Jakelić (1966) piše da se u drugome dijelu savjetovanja provodi liječnički pregled radi utvrđivanja tjelesnoga i zdravstvenoga stanja pojedinca koji je važan kako bi se utvrdile eventualne poteškoća u obavljanju određenih zanimanja ili pak naglašava osobine u tjelesnome i zdravstvenome području koje mogu doprinijeti uspjehu u aktivnostima nekih zanimanja. U trećemu koraku dolazi do psihologijskoga ispitivanja putem intervjua, anketiranja, testiranja osobina ličnosti i sposobnosti, s nastojanjem da se dobiju informacije o psihičkim karakteristikama pojedinca, o njegovu psihičkom stanju i ostale potrebne informacije. Potom slijedi prikupljanje i analiziranje informacija o pojedincu dobivenih u pripremnoj fazi, odnosno u fazi profesionalnoga informiranja putem dosjea ili svjedodžbi, a sve kako bi ovaj četvrti korak ujedinio prethodne, tj. kako bi nadopunio podatke dobivene liječničkim ili psihologijskim ispitivanjem. Sinteza svih podataka i cjelokupnoga procesa profesionalne orijentacije ostvaruje se, u petome koraku, uz suradnju čitavoga tima stručnjaka koji je sudjelovao u samome procesu. Drugim riječima, u ovome dijelu savjetovanja stručnjaci obrađuju i uspoređuju podatke i mišljenja koja su zasnovali na temelju prikupljenih informacija i donose zaključak o mogućim najboljim izborima zanimanja ili područjima rada, na temelju njegovih zahtjeva, osobina i društvene koristi, u kojima je najvjerojatniji uspjeh pojedinca. Uz to, donose odluku o tome koji su savjeti osobi potrebni i koje joj je, slijedom toga, potrebno jasno izložiti. U završnoj, šestoj, fazi profesionalnoga savjetovanja savjetodavac za zvanja obavlja završni razgovor s osobom. Na osnovi konačno donesenoga mišljenja stručnog tima zadatak je savjetodavca da na što prikladniji način iznese pojedincu doneseno mišljenje o području rada ili najprikladnijim zanimanjima. Potrebno je dati obrazloženja i uputiti i pomagati mu u shvaćanju i razumijevanju procesa i zaključaka. Na temelju svega navedenoga pojedinac, sukladno mišljenju stručnjaka, ali i svojim stavovima, donosi odluku samostalno i slobodno.

Međutim, važno je naglasiti da pojedinac ne treba prihvatiti savjet stručnjaka, to je proizvoljna i dobrovoljna odluka. Savjetovanjem se želi pomoći pojedincu i društvenoj zajednici, ali ukoliko se osoba ne slaže s mišljenjem stručnjaka i smatra da je neka druga osoba prikladnija i prihvatljivija, utoliko je ne treba prihvatiti. Izborom određenoga zanimanja, škole ili struke, uglavnom završava faza profesionalnoga savjetovanja.

Jakelić (1966) ističe i važne pojmove koji se spominju kod faze profesionalnoga savjetovanja, a to su individualno i individualizirano. Gdje se ova faza provodi individualno, odnosno sa svakim se pojedincem radi pojedinačno, dakle odvojeno od drugih, upoznavajući njegove osobine, sposobnosti, želje, zahtjeve, zdravstvene, školske i materijalne uvjete, s obzirom na informacije dobivene o pojedincu i informacije o potrebama društvene zajednice i zahtjevima zanimanja, individualizirano se dolazi do profesionalnoga savjeta.

2.5. Uloga osobe kojoj je profesionalna orijentacija potrebna

Može se reći da završetak osnovne i srednje škole predstavljaju veliku prekretnicu u životu svakoga učenika jer su to trenutci u kojima mora donijeti odluku o tome što želi dalje od svoga života, kojim putem krenuti, pa bi trebao znati odrediti svoje područje zanimanja i interesa da bi se lakše opredijelio za jednu od mogućnosti (Raković, 2015). No, za vrijeme školovanja jedan dio učenika upoznaje sebe i zanimanja koja mu se nude tražeći zanimanje koje mu najviše odgovara, dok drugi dio učenika nije siguran u svoju odluku, često odgađajući razmišljanje o njoj (Jakelić, 1985). U tome slučaju postoji opasnost od pogrešnoga odabira škole ili zanimanja. Da bi se u ovoj odluci pomoglo učeniku ili mu barem olakšalo izbor, trebalo bi mu približiti i osvijestiti interese, prednosti, mogućnosti, sklonosti i sposobnosti, odnosno potrebna mu je profesionalna orijentacija (Raković, 2015).

No, profesionalna orijentacija može se dogoditi jedino u slučaju kada se radi o ravnopravnome odnosu između partnera koji sudjeluju u procesu, i to onda kada savjetodavno mišljenje predstavlja samo jednu od faza ovoga dugog procesa koji započinje još od prvih informacija o zanimanjima, a završava prilagodbom pojedinca na radnome mjestu ili eventualnim prekvalifikacijama (Marušić, 1974). Već od prve faze pripreme može se uočiti važnost uloge pojedinca jer su njegov stav i aktivnost ključni za razvoj cijeloga procesa. Nadalje, u fazi savjetovanja nužna je suradnja između osobe koja treba savjet i stručnjaka koji mu pokušavaju pomoći, a ona se odvija u nekoliko različitih trenutaka, od kojih su najvažniji

motivacija pojedinca u potrebi, koji traži stručnu pomoć znajući što želi i kakvu pomoć može dobiti. Budući da u procesu pojedinac treba sudjelovati dobrovoljno, ali i iskreno vjerovati stručnjacima, ovakva mu motiviranost može pomoći da misaono prati proces i ozbiljno shvaća pomoć koja mu je pružena (Jakelić, 1966). Iz toga proizlazi da je nužno da pojedinac bude aktivni sudionik tijekom cijeloga procesa svoga profesionalnog orijentiranja jer jedino u tome slučaju, kada sudjeluje i kada razmatra pitanja u vezi s izborom zanimanja, ima smisla i provoditi informiranje i savjetovanje (Jakelić, 1985). Međutim, kako navodi Jakelić (1966), najvažnija je uloga osobe u trenutku donošenja same odluke o izboru škole ili zanimanja kada dolazi do razmatranja svega što su mu stručnjaci izložili i eventualnoga prihvatanja savjeta. Dakle, odluka bi trebala biti donesena u trenutcima kada je osoba misaono i emocionalna aktivna i kada je upoznata sa svim potrebnim informacijama za izbor škole ili zanimanja. No, ponekad se događaju situacije u kojima savjetovanje nije jednostavno zbog nedovoljne suradnje, loše informiranosti ili nezainteresiranosti ni za jedno od zanimanja pa se očekuje da će konačnu odluku donijeti stručni tim. S druge strane, pojedinac može imati već unaprijed donesenu čvrstu odluku o tome što želi pa od stručnjaka zahtijevati da mu daju više informacija samo o tome konkretnom zanimanju, što se protivi svrsi i načinu rada tijekom cijeloga procesa. Postoje i situacije u kojima pojedinac traži pomoć koja nije moguća ili ispravna u slučaju da na temelju poznavanja samo njegove želje ili sposobnosti dobije konačnu i konkretnu odluku o najboljoj školi ili zanimanju za njega. Sve ove situacije otežavaju adekvatno provođenje procesa, zbog čega se ističe faza profesionalnoga informiranja u kojoj pojedinac biva upoznat sa svim potrebnim informacijama, ali ističe se i važnost suradnje jer se bez nje umanjuje mogućnost uspješnoga provođenja profesionalne orijentacije.

3. Škola i profesionalna orijentacija

Osim u obitelji, dijete veliki dio svoga života provodi u odgojno-obrazovnim ustanovama, ponajviše u školi, čija uloga nije samo ocijeniti učenike i dati im službeni dokument, svjedodžbu, već joj je uloga pripremiti pojedince za budući rad i zanimanje, odnosno za život (Marušić, 1974). Škola, između ostaloga, može utjecati na profesionalnu spremnost pojedinca, može ga pripremiti za donošenje ispravna profesionalnoga odabira, a također ima i preventivnu ulogu u smanjenju rizika od životnoga neuspjeha i socijalne isključenosti (Vizek Vidović, 2022). Iskustva učenika uvelike utječu na njegovu samoefikasnost, odnosno subjektivan doživljaj da je sposoban izvršiti određeni zadatak i postići zadani cilj (Maslić Seršić, 2022). Osnovna je škola u poziciji utjecati na pripremu učenika na život i zanimanje, odnosno na daljnje obrazovanje (Rodić, 1979).

Jakelić (1966) navodi da škola može provoditi sve faze profesionalne orijentacije, dakle informiranje, savjetovanje i praćenje učenika, no nije jednako djelotvorna u svim njezinim fazama. Škola je najučinkovitija u fazi profesionalnoga informiranja prilikom čega može vrlo dobro: upoznati osobine učenika i pratiti njihov razvoj, vršiti primjerene utjecaje na pojedinca u izboru nastavka školovanja ili zanimanja, utjecati na formiranje pravilnoga odnosa i ljubavi prema radu, razvijati svijest o društvenoj vrijednosti, povezanosti ljudskoga rada i formiranju radnih navika. Također, škola kao odgojno-obrazovna ustanova ima priliku ispravljati i preformulirati pogrešna stajališta o radu i zanimanju i ukloniti eventualne stereotipe, ali može i motivirati učenike na aktivno sudjelovanje u procesu. Škola mora informirati učenike o zahtjevima određenih škola ili zanimanja, obavijestiti ih o potrebama društvene zajednice i mogućem zaposlenju. Drugim riječima, mora poduzeti pripremu koja dalje vodi do profesionalnoga savjetovanja. Što se tiče faze profesionalnoga savjetovanja, škola, zbog velikoga broja učenika i drugih odgojno-obrazovnih potreba, ne može savjetovanje provesti stručno i detaljno kao savjetovališta za izbor zanimanja pa se, s obzirom na navedeno, ističu dvije zadaće koje škola može provesti. Dakle, ako se radi o slučaju u kojemu nastavnici poznaju osobine i karakteristike učenika te je jasno gdje bi učenik mogao uspjeti, u kojoj školi i u kojemu području rada, dolazi do savjetovanja učenika u pripremljenome razgovoru, dajući mu upute i ističući sve važnije karakteristike koje je uočila škola, odnosno njezini djelatnici, na osnovi praćenja razvoja učenika i usporedbe s potrebama društva. Slično se događa ako školski odgojno-obrazovni djelatnici smatraju da učenik zbog određenih karakteristika neće

biti zadovoljan izborom pa mu je u tome slučaju to potrebno izložiti individualnim razgovorom na adekvatan način.

S druge strane, kada se radi o učenicima za koje školski djelatnici nisu sigurni gdje ih uputiti, zadatak je škole usmjeriti pripremljene učenike u savjetovališta gdje će stručnjaci ispitati tražene podatke i pronaći najadekvatniju moguću školu. U fazi praćenja pojedinca i kontrole njegova uspjeha škola uglavnom nije u mogućnosti cjelovito ispuniti ovu fazu, no sve ovisi o mogućnostima škole. Prosječna škola najčešće održava kontakt s bivšim učenicima svoje škole pa se može dobiti površan uvid u stanje i kvalitetu savjetovanja, što može pomoći u uviđanju kako se može unaprijediti ili kako bolje organizirati proces profesionalne orijentacije. Dakle, iz svega toga proizlazi da je zadaća škole u kontekstu profesionalne organizacije pripremiti učenika na ispravan izbor škole ili zanimanja, savjetovati učenike i njihove roditelje u određenim, jasnim slučajevima ili pak uputiti učenike u ustanove za stručno savjetovanje te organizirati i provoditi neke od faza praćenja u novoj školi ili zanimanju. Uz to, potrebno je da škola cijelo vrijeme surađuje s roditeljima učenika i zavodima za zapošljavanje i drugim važnim faktorima profesionalne orijentacije (Jakelić, 1966).

Iz navedenoga proizlazi da je za uspješno obavljanje odgojno-obrazovnih aktivnosti vrlo važno partnerstvo škole i obitelji jer promiče učenje, ponašanje djeteta i njegovih socijalno-emocionalnih ishoda. Isto tako, daje mogućnost djelatnicima odgojno-obrazovne ustanove i roditeljima da iskoriste resurse za poticanje i osnaživanje djetetova razvoja i njegove učinkovitosti. Partnerstvom se označuje suradnički odnos, jednakost u istome, otvorena komunikacija, dijeljenje djetetovih obaveza i informacija o njemu, poticanje njegova razvoja i obostrana odgovornost za cijeli proces. Sve to rezultira djetetovim većim zadovoljstvom školom, boljim ocjenama i manjim zaostatkom za drugima. Osim što partnerstvo škole i obitelji za sobom nosi mnogo dobrobiti za djecu, ono dovodi i do kvalitetnije nastave i pridonosi stvaranju razredne klime i poboljšanju obrazovnoga sustava (Serpell i Mashburn, 2012, prema Gregorović Belaić, 2023).

Glasser (1999) naglašava da društvo i okolina pojedinca, pa nekad i sam pojedinac, ne smatraju da je škola potrebna, između ostaloga, ni za poboljšanje kvalitete života. Naime, učenici često ne vide važnost škole ili je podcjenjuju, ne vole u njoj boraviti i ne vide njezin smisao, zbog čega je jedan od važnih zadataka nastavnika znati objasniti korisnost onoga što se uči, ali i podcrtavati važnost rada nastavnika vlastitim primjerom, navodeći da je određenoga nastavnika poštovao ne zbog podataka naučenih podataka, jer je njih ubrzo

zaboravio, već zbog toga što ga je uspio naučiti da i on sam voli učiti. Stoga, Glasser (1999) navodi da je zadatak nastavnika, uz sve ostalo, uvjeriti učenike da se trude obavljajući određeni zadatak ili aktivnost sve dok ne osjete užitek zbog kvalitetno obavljenoga rada. Autor također naglašava da je najbolji preduvjet za kvalitetno ostvarivanje kurikuluma povezanost sa stvarnim životom. U svojoj drugoj knjizi Glasser naglašava da sama korisnost ne ovisi o činjenicama već o vezi koju pojedinac stvara između te činjenice i njegova života. Prema tome, budući da je zadatak škole pripremiti učenike za svijet i osposobiti ih za rad, potrebno ih je učiniti kompetentnima za zanimanja jer je upravo to, prema Glasseru (2001), najveća vrijednost škola i bit svakoga uspjeha i radosti. Svakome učeniku, planirao se on nastavljati školovati ili ići raditi, potrebno je kompetentno obrazovanje kako bi ostvario uspjeh u životu. U tome slučaju Glasser (1999) tvrdi da se u njegovoj, takozvanoj kvalitetnoj, školi uče činjenice koje su usko vezane za neku sposobnost korisnu za život, činjenice koje zanimaju učenike i one za koje nastavnik smatra da su važne i korisne te činjenice koje su važne za studij. Uz kvalitetan sadržaj bitan je i kvalitetan nastavnik koji je svjestan činjenice da njegov rad utječe na učenike, ali i na njihove roditelje i druge nastavnike. Dakle, cilj je škole povećanje kvalitete života. Kvalitetu kao pojam autor veže za svoju teoriju izbora i za temeljne ljudske potrebe koje osoba uvijek nastoji zadovoljiti, a to su: ljubav, moć, sloboda, zabava i preživljavanje. Stoga, kvaliteta proizlazi iz zadovoljavanja neke ili svih pet temeljnih potreba. Šverko (1980) nadodaje da su sva čovjekova ponašanja usmjerena prema zadovoljenju potreba pojedinca, stoga i pojedinac ulazi u svijet rada kako bi zadovoljio određene potrebe, a na temelju njih i mogućnosti koje ima, odabire zanimanje koje će moći u najvećoj mjeri zadovoljiti njegove potrebe. Glasser (1999) objašnjava teoriju izbora koja je vrlo važna za funkcioniranje pojedinca u svakodnevnome životu. Ona osobi daje osjećaj kontrole nad vlastitim životom, ali i objašnjava kako ona živi svoj život. Uz ovaj pojam povezuje i pojam djelovanja koji opisuje kao izbor koji se donosi u određenome trenutku na najbolji mogući način da bi se svladalo situaciju. Ovu je teoriju potrebno konstantno ponavljati kako bi ona mogla utjecati na učenike. Iz nje proizlazi da svako djelovanje pojedinca predstavlja njegov izbor jer je upravo sama osoba ta koja upravlja svojim životom. Prema tome, važno je donositi prave odluke u svakome trenutku, pa tako i u izboru budućnosti (Glasser, 1999). Nadodaje i da je za svaki izbor odgovoran sam pojedinac, iz čega proizlazi da je njegov izbor hoće li biti sretan ili tužan. Sve dok nije odgovoran za sreću ili tugu nekoga drugoga, može mu se pomoći da poveća kvalitetu života pomažući mu da zadovolji neku od temeljnih potreba (Glasser, 2001).

Jakelić (1966) dodaje da je odgojni cilj škole razviti cjelovitu ličnost pojedinca, što uključuje utjecaj na razvitak intelektualnih, moralnih, fizičkih, estetskih i radnotehničkih sposobnosti. Postoje različiti načini na koje škola može izvršiti navede zadaće, i to preko nastave, slobodnih aktivnosti, dodatnoga rada ili posebnim oblicima profesionalnoga prosvjećivanja. Nastava je najpogodniji oblik provođenja pripreme faze jer se smatra temeljem odgojno-obrazovnoga rada i, kao takva, utječe na razvijanje kompletne ličnosti pojedinca. Njezini se zadatci mogu podijeliti na materijalne, formalne i odgojne. Materijalni zadatci podrazumijevaju stjecanje znanja, vještina, navika i uvjerenja koja pojedinac razvija, a koja mu olakšavaju život i rad, što ga čini zadovoljnijim i sretnijim. Formalni zadatak nastave uključuje razvijanje specifičnih sposobnosti kod osobe, kao što su, na primjer: pažnja, logičko mišljenje, zaključivanje, suđenje, percepcija i slično, a sve u svrhu samostalnosti učenika u stjecanju znanja i njegovu djelotvornome korištenju. Odgajanje sveobuhvatne ličnosti pojedinca dio je odgojnoga zadatka nastave i podrazumijeva i razvijanje pravilnoga odnosa prema društvu, radu i imovini. Dodatni je rad u odgojno-obrazovnome procesu vrlo blizak redovnoj nastavi, i to prema načinu rada i odnosa s učenicima, no zbog svojih specifičnosti, može uvelike pridonijeti radu na profesionalnoj orijentaciji. Budući da se ova vrsta odgojno-obrazovne djelatnosti temelji na individualizaciji nastave, aktivnosti koje uključuje pomažu u upoznavanju karakteristika i sposobnosti učenika, što pridonosi profesionalnome usmjeravanju te olakšava i pomaže u izboru škole ili zanimanja učenika koji zbog određenoga razloga odstupa od vršnjaka, bilo da brže svladava gradivo ili mu je pak potrebna dodatna pomoć. Također, dodatni je rad koristan i zbog upoznavanja učenikovih psihičkih, tjelesnih i zdravstvenih uvjeta te uvjeta u kojima boravi, odnosno živi i radi. S obzirom na slobodne aktivnosti, koje uključuju različite odgojno-obrazovne djelatnosti i učeničke organizacije u školi, koje u odgojno-obrazovni rad kao sredstva uključuju elemente proizvodnoga i društveno korisnoga rada, zbog zadovoljavanja individualnih interesa i potreba, kroz povezivanje teorije i prakse utječe se na samostalnost i stvaralaštvo učenika. Osim toga, dolazi i do produblivanja znanja, razvijanja vještina, navika, kulture rada, upoznavanja proizvodnje i njezine ekonomske strane. Uz to, dolazi i do razvijanja svijesti o važnosti društveno korisnoga rada i općenito sudjelovanja u zajednici. Aktivnosti se mogu provoditi u učeničkim grupama, odnosno u okviru učeničkih organizacija, kulturno-umjetničkih društava, učeničkih zadruga i slično. Posebni oblici i načini profesionalnoga prosvjećivanja služe za produblivanje i upotpunjavanje profesionalnoga prosvjećivanja u redovnoj nastavi i drugim načinima rada, za rješavanje osnovnih poteškoća na koje učenici nailaze u profesionalnoj orijentaciji i za poticanje i motiviranje učenika za traženje pomoći ako im je potrebna.

Marušić (1974) napominje da se svi postupci i sve usluge profesionalne orijentacije ne mogu jednako provoditi u svim školama jer oni ovise o zaposlenima, njihovoj motivaciji, materijalnim uvjetima kojima škola raspolaže i slično, no važno je da se odradi barem minimalni program cijeloga procesa koji bi trebao biti uključen u nastavni proces.

Staničić i sur. (2005, prema Staničić, 2006) dodaju da mnoge organizacije podcrtavaju činjenicu da njihova uspješnost ovisi ponajviše o radnoj snazi, odnosno o ljudima. To vrijedi i za školstvo u kojemu, jedino u slučaju skrbi i ulaganja u djelatnike, odnosno ako im se osigurava obrazovanje i usavršavanje, pokretljivost, nagrađivanje i slično, oni mogu biti u mogućnosti ostvarivati nacionalne obrazovne ciljeve, zbog čega je profesionalni razvoj trajni i sastavni dio programa škole koji unaprjeđuje kompetencije pojedinca, a time osigurava i uspješnu realizaciju ciljeva ustanove. Sve se to odnosi na pojam ljudskih potencijala u koji Šverko (2012) ubraja „znanja, vještine i sposobnosti, ali i neke druge osobine“ (Šverko, str. 13-14) pojedinca koje su zaslužne za individualne razlike u produktivnosti, odnosno profitabilnosti i efikasnosti, a pomažu u ostvarivanju ciljeva organizacije. Sposobnosti predstavljaju temeljne osobine pojedinca koje ukazuju na razinu uspješnosti u određenoj aktivnosti i potrebno je svakoga pojedinca, na temelju njegovih sposobnosti, usmjeriti u određeno zanimanje u kojemu će na najbolji mogući način iskoristiti osobine koje posjeduje. S druge strane, znanja, vještine i druge osobine, kao što su vrijednosti i stavovi pojedinca, produkt su učenja pa se progresivno razvijaju iskustvom i ponavljanjem aktivnosti. Iz navedenoga proizlazi da su načini na koji se ljudski potencijali mogu razvijati i bolje iskorištavati ostvareni preko profesionalnoga usmjeravanja osobe u zanimanje koje je podudarno s njezinim sposobnostima, preko profesionalne selekcije, odnosno odabirom pojedinaca s kompetencijama pri primanju u obrazovne programe i na radna mjesta, te preko sustavnoga obrazovanja i izobrazbe.

3.1. Praćenje uspjeha u školovanju i na radu

Nakon informiranja učenika, predavanja, savjetodavnoga rada i izbora škole ili zanimanja dolazi do treće etape, odnosno praćenja uspjeha u školovanju i na radu. Marušić (1974) napominje da se, s obzirom na to da sav posao obavljen tijekom prvih dviju etapa ne mora nužno biti uspješno obavljen i pojedinac ne mora nužno biti zadovoljan izborom, važnost ove etape ne smije umanjivati jer bez nje se ne može u potpunosti ostvariti cjelina procesa

profesionalne orijentacije. Praćenje se može odvijati na različite načine, preko presjeka uspjeha učenika, pisanim praćenjem učenika, longitudinalnim praćenjem i tako dalje. Jakelić (1966) nadodaje da u ovome procesu trebaju sudjelovati svi stručnjaci koji su sudjelovali u informiranju i savjetovanju osobe i da ga trebaju provesti organizirano i planski. Praćenje i kontrola uspjeha savjetodavnih osoba važni su zbog nekoliko razloga, koji uključuju provjeravanje savjetodavnoga procesa, odnosno jesu li škola ili zanimanje koji su pojedincu savjetovani prikladna za ostvarivanje svih njegovih potreba, što daje povratnu informaciju o točnosti savjetovanja, ali i mogućnost da se, ukoliko je došlo do pogrešnog izbora, utoliko poduzme mjera promjene zanimanja. Nadalje, ako je pojedinac zadovoljan izborom, proces praćenja ne smije se prestati provoditi zbog pružanja pomoći osobi u svladavanju eventualnih poteškoća u prilagođavanju na školu ili radno mjesto. Ova je faza korisna jer, osim što pomaže pojedincu, pomaže unaprijediti cijeli proces profesionalne orijentacije promatrajući eventualne pogreške, propuste, ali i prednosti rada. Praćenjem se mogu promatrati razni elementi poput broja osoba koje jesu ili nisu poslušale savjet, broj kandidata koji je promijenio školu ili zanimanje, zadovoljstvo onih koji su prihvatili savjet ili nezadovoljstvo onih koji nisu i slično, a sve u svrhu pokazivanja korisnosti profesionalne orijentacije. Jedna je od važnih radnji tijekom ovoga procesa uspoređivanje svega što se zna o pojedincu i drugim uvjetima prije početka bavljenja savjetovanim zanimanjem ili upisa u preporučenu školu s onim što se zapazilo kod osobe od početka rada pa do praćenja. Na taj se način mogu dobiti podatci o podudarnosti između poznavanja kandidata prije uključivanja u školu ili zanimanje koje im je savjetovano i podatak o uspješnosti obavljanja savjetodavnoga zanimanja. Drugim riječima, ova složena etapa predstavlja nastavak pružanja pomoći osobi i nakon savjetovanja i traje od izbora škole ili zanimanja pojedinca do konačne adaptacije i uspjeha na poslu (Jakelić, 1985).

3.2. Uloga pedagoga

Službe savjetovanja, kako opisuje Rodić (1979), počele su se razvijati kada su nastavnici i učenici imali previše poteškoća zbog kojih im je trebala posebna pomoć. Te su se službe vremenom razvijale i postale važan dio odgojno-obrazovne ustanove koja je trebala odgovoriti na visoka očekivanja zajednice. Njihov je razvoj pomogao i da se uoči odgojno-osposobljujuća funkcija stručne službe (Nicodemo i Coppola, 2023). U odgojno-obrazovnim

ustanovama osim odgojitelja, učitelja i razrednika veliku ulogu preuzimaju pedagozi. Pedagog je, kao stručni suradnik u odgojno obrazovnoj ustanovi, od velike važnosti zbog širokog spektra poslova za koje je zadužen i stoga se smatra najšire profiliranim stručnjakom među stručnim suradnicima (Staničić, 2013, prema Sivevska i Runceva, 2021).

Pedagog preuzima važnu ulogu od djetetova prvoga susreta s odgojno-obrazovnom ustanovom. O tome svjedoči *Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe* (2008) u kojemu se navodi da „pedagog prati realizaciju odgojno-obrazovnog rada, stručno pridonosi maksimalnoj efikasnosti odgojno-obrazovnih ciljeva te unapređuje cjeloviti odgojno-obrazovni proces; predlaže inovacije, suvremene metode i oblike rada; predlaže, sudjeluje i pomaže odgojiteljima u ostvarivanju programa stručnog usavršavanja i njihova cjeloživotnog obrazovanja; ostvaruje suradnju s roditeljima i pomaže im u odgoju i obrazovanju djece te rješavanju odgojno-obrazovnih problema; surađuje s drugim odgojno-obrazovnim čimbenicima; pridonosi razvoju timskoga rada u dječjem vrtiću; javno predstavlja odgojno-obrazovni rad dječjeg vrtića“ (Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe, 2008: 30). Nadalje, i sama škola uvelike utječe na djetetov razvoj u zrele i odgovornu osobu, stoga *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (2012) navodi da je uloga škole „osigurati učenicima stjecanje temeljnih (općeobrazovnih) i stručnih kompetencija, osposobiti ih za život i rad u promjenjivom društveno-kulturnom kontekstu prema zahtjevima tržišnog gospodarstva, suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija i znanstvenih spoznaja i dostignuća“ (Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi 2012: 4).

Jurić (1968) navodi da pedagog treba biti spreman uočiti probleme koji se javljaju, reagirati i racionalno pristupiti rješavanju istih. Autor također ističe da stručni suradnik pedagog ne smije propustiti priliku otići na određenu manifestaciju ili izložbu koja mu može biti korisna za rad s drugima, ali i pomoći mu eliminirati moguće pogreške. Kao što je već navedeno, ključ je profesionalne orijentacije poznavanje učenika, njegovih osobina i karakteristika. No, osim što je to važno za proces profesionalne orijentacije, važno je i za provođenje adekvatnih aktivnosti u školi. Budući da se već tijekom odgojno-obrazovnoga procesa upoznaje osobu, to olakšava proces profesionalnoga informiranja, a i kvalitetnim odgojno-obrazovnim radom djeluje se na orijentiranost pojedinca. Iz svega toga proizlazi da pedagog može utjecati na razvoj ličnosti pojedinca i njegovu viziju života, odnosno životnu filozofiju. Također, može utjecati i na odnose između pojedinca i njegove okoline, ali i na profesionalno usmjeravanje učenika (Resman, 2000a, prema Budić, 2017).

Prema *Koncepciji razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika* (2001) u područje rada pedagoga ubraja se i neposredno sudjelovanje pedagoga u odgojno-obrazovnome procesu što, između ostaloga, uključuje i savjetodavni rad stručnoga suradnika s učenicima, roditeljima, odgojno-obrazovnim djelatnicima i drugim subjektima vezanim za odgojno-obrazovni proces. Sivevska i Runceva (2021) ističu i važnost uloge pedagoga na motivaciju i uključenost učenika tijekom cijeloga školovanja, ali i važnost uočavanja karakteristika i kvalitete svake osobe u školi, kako djelatnika tako i učenika, te naglašavaju savjetodavni aspekt rada pedagoga koji smatraju i najčešćim. Taj aspekt omogućuje pedagogu učiti učenike da preuzimaju odgovornost, ali i da im pomaže uočavati i razumijevati vlastite potrebe na način da upoznaju sebe, svoje želje, potrebe očekivanja i drugo. Iz svega toga proizlazi da pedagog treba biti organizator, inicijator, ali i evaluator čitava procesa odgojno-obrazovne djelatnosti i profesionalne orijentacije.

Uloga pedagoga u profesionalnoj orijentaciji proizlazi iz njegove suradnje s drugima (Jurić, 1968), odnosno s odgojno-obrazovnim čimbenicima u školi i s vanjskim čimbenicima (Strugar i Čorak, 2016). Suradnja pedagoga s nastavničkim vijećem u okviru profesionalne orijentacije, navodi Jurić (1968), započinje iniciranjem pedagoga da nastavnike približi procesu profesionalne orijentacije i upozna ih s njegovim zadacima i ciljevima. Zatim zajedno s njima određuje koje će sadržaje i dijelove iz profesionalne orijentacije, i na koji način, uključiti u nastavu, a to je nužno zato što je škola ta koja prikladnim usmjerenjem treba pripremiti učenike za život. Suradnja može biti i individualna pa je nužno poticati stalnu međusobnu suradnju, ali i motivirati nastavnike da profesionalnu orijentaciju provode u odgojno-obrazovnom radu. Zbog toga je jedna od uloga pedagoga i obavještavati nastavnike o uspješno provedenim aktivnostima kako bi uvidjeli svrhu i korist koja proizlazi iz zajedničkoga rada. Isto tako, bitno je naglasiti važnost nastavničkoga vijeća u provođenju ovoga procesa jer svaki nastavnik može zapaziti drugu karakteristiku ili osobnost pojedinoga učenika, što pridonosi lakšemu shvaćanju njegove ličnosti. U određenim slučajevima pedagog može tražiti od nekih nastavnika da na profesionalnoj orijentaciji rade konkretno s određenim učenikom.

Kada je riječ o suradnji s razrednicima, način je uglavnom isti kao i s nastavničkim vijećem, no razlika je u tome što razrednika treba uputiti u različite specifičnosti rada s obzirom na razred, odnosno dob učenika. Tako će intenzivniji rad biti s učenicima sedmih i osmih razreda iako u iste aktivnosti mogu biti uključeni i šesti razredi, ovisno o planu razrednika (Jurić, 1968).

Za izgradnju suradnje s roditeljima pedagog organizira roditeljske sastanke u kojima upoznaje roditelje s procesom profesionalne orijentacije. Važno je saznati i što roditelj želi, u kojemu smjeru razmišlja i kakve su mu mogućnosti, a istovremeno saznati neke informacije o pojedincu koje možda nisu na prvi pogled vidljive u školi. Roditelja se može i podučavati o tome kako razvijati interese kod djece i učiti ih ispravnu odnosu prema radu. Pedagog u suradnji s roditeljima koristi različite metode kao što su predavanja, grupni razgovori ili, u slučaju potrebe, individualni razgovori. Važno je da, ako dođe do individualnih razgovora, pedagog već prije ima neke informacije o učeniku. Svakako je ključno uspostaviti odnos povjerenja roditelja prema pedagogu kako bi ovaj shvatio da je ciljani ishod pomoć. Jurić (1968) ističe da je važno da zanimanje, koje izgleda prikladno za učenika, preporuči roditelj zbog veće emocionalne povezanosti s djetetom i podrške koju mu daje.

Zavod za zapošljavanje uglavnom izrađuje određena uputstva za poticaj u provođenju aktivnosti koja se mogu koristiti u školi. Suradnja između zavoda i škole uvijek je aktualna i, može se reći, nužna za pojedinca i društvo jer se pedagog zavodu može obratiti za različite vrste pomoći koje su mu potrebne za učenike. Ako učenik nije spreman za donošenje odluke i ako u nisu bili dovoljni razgovori s nastavnicima, pedagogom ni roditeljima, zadatak je pedagoga da ga uputi u Zavod za zapošljavanje. Također, važno je uopće prepoznati takve učenike kojima je potrebno dodatno savjetovanje, a koji se, možda, iz nekoga razloga boje pitati. Ipak, najveći broj učenika kojima treba dodatno savjetovanje budu učenici s oštećenjima sluha, vida ili motorike. Da bi se takve učenike izdvojilo i kako bi im se pružila potrebna pomoć, pedagog treba biti i u suradnji s medicinskom službom jer je tjelesno-zdravstveni aspekt pojedinca također vrlo bitan za cjelokupni proces profesionalne orijentacije i izbora zanimanja (Jurić, 1968).

U profesionalnoj orijentaciji moguća je i korisna suradnja osnovnih i srednjih škola. To se pokazalo kao nešto iznimno korisno i kao nešto što učenici traže jer, čak i ako znaju za pojedine škole i zainteresirani su za upis njih, često nisu svjesni obaveza i programa koje one nude, što može dovesti do nezadovoljstva. Učenici koji su upisali školu drugoga stupnja mogu surađivati sa svojom osnovnom školom dijeleći vlastito iskustvo i informacije iznoseći osnovnoškolcima poteškoće na koje nailaze. Ovaj način dolaska do informacija vrlo je koristan za učenike koji su zainteresirani za istu školu, ali i pogodan i za završni proces profesionalne orijentacije jer se može usporediti zadovoljstvo i uspjeh pojedinca u izabranoj školi sa savjetom danim na temelju njegovih želja, sposobnosti i interesa (Jurić, 1968).

Jurić (1968) navodi i oblike i metode rada u provođenju procesa informiranja, ističući probleme koji se pojavljuju, posebno u nastavi. Nastava je, naime, proces tijekom kojega se mogu prenositi raznovrsne, nebrojene i korisne informacije pa je, samim time, pogodna za davanje informacija važnih za daljnje obrazovanje ili zanimanje. To ne zahtijeva poseban angažman, vrijeme, sadržaj, sredstva ni prilagođavanje nastavnoga plana i programa već nastavnik može, u situacijama u kojima je sadržaj vezan za neki od aspekata profesionalne orijentacije, iskoristiti vrijeme za davanje i tih informacija učenicima. Kada je riječ o dodatnoj odgojno-obrazovnoj djelatnosti, odnosno radu s djecom s poteškoćama, autor kao prigodan način rada na profesionalnoj orijentaciji ističe rad u malim grupama podijeljenim prema zajedničkim interesima. Na taj se način omogućuje međusobno upoznavanje djece, pružanje potrebne pomoći i individualni pristup. Cilj je isti, odnosno povećati učenikov interes prema izboru zanimanja, poticati razvijanje svih sposobnosti i omogućiti učenicima da na temelju sve većeg iskustva donesu odluke. S druge pak strane, kada se radi o učenicima koji su napredniji, češće dolazi do neuspjeha, i to zbog stava da, zbog njihova izvanrednoga uspjeha u osnovnoj školi, uspjeh sigurno dolazi i u nastavku školovanja, što ne mora biti točno jer nisu uzete u obzir sve karakteristike pojedinca. Na primjer, prvenstveno bi trebalo istražiti na temelju čega je pojedinac uspješan, radi li se o darovitosti ili o marljivosti, uzimajući u obzir i druge faktore koji se ne smiju zanemariti kako bi se izbjegao pogrešan izbor i sve posljedice koje nosi sa sobom.

Petani, Iveljić i Sikirić (2020) proveli su istraživanje u devet ustanova u kojemu su sudjelovali stručni suradnici pedagozi na području grada Zadra kako bi ispitali njihovo mišljenje o važnosti ostvarivanja procesa profesionalne orijentacije učenika, načina na koji se provodi i koliko se često provodi u školama, o tome posjeduju li oni koji proces provode kompetencije potrebne za provođenje, surađuje li se s ostalim čimbenicima profesionalne organizacije te o prednostima i poteškoćama na koje pedagozi nailaze tijekom procesa profesionalne orijentacije. Rezultati pokazuju da stručni suradnici smatraju da je profesionalna orijentacija izrazito važna zbog nedovoljne informiranosti ili nezrelosti učenika za donošenje odluke o nastavku obrazovanja. Najzainteresiraniji su učenici oni u srednjoj školi, odnosno gimnaziji, no smatraju da se profesionalna orijentacija ne provodi dovoljno. Proces se najčešće odvija surađujući s Centrom za informiranje i savjetovanje o karijeri putem radionica, predavanja, anketa i savjetovanja. Organiziraju se i različita predavanja predstavnika škola i fakulteta, posjeti školama ili fakultetima, samoinformiranje letcima ili brošurama, grupna i individualna savjetovanja, ovisno o potrebama pojedinca, i tako dalje.

Kao potrebne kompetencije ističu se vještine procjene učenika, ali i komunikacijske i organizacijske vještine, a rezultati pokazuju da se ispitanici smatraju kompetentnima za provođenje profesionalne orijentacije, ističući stalnu potrebu za učenjem, informiranjem i usavršavanjem (Petani i sur., 2020), što se odnosi na osobno stručno usavršavanje, odnosno na stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih djelatnika, a što predstavlja jedno od područja rada pedagoga (Jurić, Mušanović, Staničić i Vrgoč, 2001).

3.3. Uloga obitelji u profesionalnoj orijentaciji

Dijete od rođenja postaje dijelom društvene zajednice, a u ključnim periodima njegova razvoja značajnu ulogu ima osnovna životna zajednica - obitelj (Strugar i Čorak, 2016). Keller i Whiston (2008, prema Strugar i Čorak, 2016) ističu da uloga obitelji obuhvaća sve aspekte djetetova života, uključujući i profesionalni razvoj, a Mandarić Vukušić i Ljubetić (2023) nadodaju da obitelj ima ključnu ulogu u pripremanju djece za život, a time i za primjeren izbor zanimanja. O odgoju ovise i djetetovi stavovi, navike, vrijednosni sustav i odnosi s drugima. Iz toga proizlazi da o obitelji ovisi i školski uspjeh učenika, ali i razvijanje radnih navika i odnosa prema radu (Strugar i Čorak, 2016).

Jakelić (1985) također naglašava da je uloga obitelji u profesionalnoj orijentaciji djeteta iznimno važna i da su roditelji svojoj djeci najčešće model i primjer iz kojega djeca uče pa podcrtava da je krajnji cilj odgoja priprema djece za život u društvu. Iz toga proizlazi da roditelji imaju velik utjecaj na djecu prilikom izbora budućega zanimanja ili škole, stoga je obitelj nužna u procesu ostvarivanja profesionalne orijentacije. Roditelji i ostali članovi obitelji imaju pogodne uvjete za praćenje, razvijanje i upoznavanje djetetovih osobina zato što djeca najviše vremena provode s njima, a kako navode Mandarić Vukušić i Ljubetić (2023), trebaju im pomoći razviti odnos prema radu i radne navike i poticati ih da aktivno sudjeluju u procesu profesionalnoga orijentiranja. Dakle, dužnost je roditelja usmjeravati dijete u njegovu sazrijevanju, ali poštujući njegovu individualnost. Jakelić (1985) smatra da se djetetove osobine najbolje uočavaju u aktivnostima koje ono obavlja u slobodno vrijeme, uočavajući igre koje najčešće bira i koje ga najviše zaokupljuju, aktivnosti koje najuspješnije izvršava ili pak one koje izbjegava. Promatrajući sve to, može se doći do zaključka o djetetovim interesima i sposobnostima koje mogu biti važne za njegovo profesionalno usmjeravanje. Također, naglašena je uloga obitelji u procesu profesionalnoga informiranja djeteta jer ono

mora sadržavati i odgojnu dimenziju, potičući dijete na samostalno prikupljanje informacija i njihovo uspoređivanje s vlastitim karakteristikama i kompetencijama kao i preuzimanje odgovornosti za isto (Jelavić, 1987, 1988, prema Mandarić Vukušić i Ljubetić, 2023).

Međutim, naglašava se i izbor zanimanja pod utjecajem roditelja, što nije rijedak slučaj. Taj utjecaj može biti pozitivan ako roditelji preporučuju izbor određenoga zanimanja ili škole prateći razvoj svoga djeteta i upoznavajući se s njihovim osobinama kako bi mogli donijeti što objektivniji prijedlog za koji misle da bi bio najprikladniji za dijete. S druge strane, utjecaj roditelja može biti negativan ako roditelji, koji su zadovoljni vlastitim izborom, nameću svoje zanimanje djetetu smatrajući da ga ono treba naslijediti, ili obrnuto, ako roditelj nije zadovoljan vlastitim izborom, željet će odvratiti svoje dijete od istoga. Neki roditelji preko djece žele ostvariti svoje dotad neostvarene želje i ciljeve, namećući zanimanja koja se smatraju vrjednijima ili priznatijima ili pak odvrću djeću od zanimanja za koja smatraju da su, tako reći, niža ili podcijenjena. Roditelji sve to uglavnom rade nesvjesno, često zaboravljajući da njihove osobine i sposobnosti nisu jednake kao one njihove djece. Osim toga, postoje i slučajevi u kojima se roditelji ne žele miješati u izbor škole ili zanimanja, prepuštajući odluku samome djetetu, što djetetu može predstavljati problem ako nije sigurno u vlastiti izbor (Jakelić, 1985). Dakle, s obzirom na to da je utjecaj roditelja na djetetov izbor uglavnom odlučujući za formiranje mišljenja i stavova o određenoj profesiji, važno je prepoznati na čemu se taj utjecaj temelji, odnosno, biti svjestan jesu li razlozi za određeni stav racionalni i objektivni, temeljeni na poznavanju karakteristika djeteta i zanimanja poštujući njegove želje (Rodić, 1979), a jako je važno da se ono ne temelji samo na školskome uspjehu jer on nije jedini pokazatelj djetetovih sposobnosti (Mandarić Vukušić i Ljubetić, 2023). Zbog svega navedenoga naglašeno je da i druge ustanove, koje se bave profesionalnom orijentacijom, surađuju s roditeljima kako bi ovi mogli što više olakšati izbor svojoj djeci (Jakelić, 1985).

Unatoč tome što se to čini jednostavnim i logičnim zaključkom, važno je naglasiti da bi odluka trebala proizlaziti iz smišljenoga pripremanja uz pomoć roditelja i društvene zajednice (Jakelić, 1985). Andrić i Čudina (1985, prema Strugar i Čorak, 2016) navode da se razlikuju tri razvojne etape koje su važne za profesionalni izbor osobe. Prva je etapa mašte u okviru koje dijete oponaša uloge odraslih, zanemarujući vlastite sposobnosti i okolnosti pa je izbor uglavnom nerealan. Ona obuhvaća razdoblje od djetinjstva do adolescencije. Djeca se ugledaju na zanimanja koja vežu za uzbuđenje ili junake pa često biraju zanimanja poput policajaca, sportaša i drugih slavni osoba, govoreći da će to i oni postati, ili pak biraju

zanimanja s kojima se svakodnevno susreću, poput prodavača, učitelja i slično, ovisno o iskustvu koje imaju (Maslić Seršić, 2016). Druga se etapa pojavljuje u adolescenciji, kada su djeca svjesnija svojih interesa, sposobnosti i okolnosti i naziva se etapom iskušavanja. Tijekom ove etape osobe se često zamišljaju u određenoj ulozi razmišljajući je li to mogući pravi izbor za njih (Andrilović i Čudina, 1985, prema Strugar i Čorak, 2016). Ova se naziva još i razdobljem istraživanja jer tada dolazi do preispitivanja vlastitih sposobnosti, vrijednosti i interesa i prikupljaju se informacije o zanimanjima koje se uspoređuju s vlastitim sposobnostima i vrijednostima (Maslić Seršić, 2016). Posljednja je etapa ona realistična u kojoj osobe stječu iskustva u svijetu rada, sužavaju mogući izbor zanimanja, zamišljaju se u određenim ulogama i određuju najprije šire područje koje ih zanima, a zatim sužavaju izbor zanimanja (Andrilović i Čudina, 1985, prema Strugar i Čorak, 2016). Također, prilikom izbora paze na objektivne prilike koje im se pružaju, ali i na prilike tržišta rada. Do nje dolazi uglavnom u kasnoj adolescenciji i odrasloj dobi (Maslić Seršić, 2016), ali u suvremenome dobu nastavlja se i razvija tijekom cijeloga čovjekova životnoga vijeka.

4. Zaključak

Izbor zanimanja na jedan način predstavlja izbor života jer ono utječe na materijalni i društveni status, način na koji se osoba određuje te zadovoljstvo sobom i cijelim svojim postojanjem (Šverko, 2012). Da bi se spriječile negativne posljedice izbora zanimanja koje nije u skladu s psihofizičkim značajkama osobe, važno je provoditi proces profesionalne orijentacije, odnosno proces savjetovanja osobe prilikom izbora zanimanja ili škole koja je u skladu s potrebama tržišta rada i karakteristikama pojedinca. Profesionalna orijentacija važan je proces koji je nužno provoditi još od djetinjstva. Njezin je cilj učiniti osobu zadovoljnom odabirom najprikladnijega zanimanja. Na taj način, zadovoljavanjem potreba pojedinca, zadovoljavaju se i potrebe društvene zajednice. Taj se proces sastoji se od triju faza. Prva je faza profesionalnoga informiranja u kojoj učenik oblikuje mišljenje o zanimanjima tako što ga se upoznaje sa svijetom rada, zanimanjima i njihovim zahtjevima i karakteristikama. Slijedi faza profesionalnoga savjetovanja u kojoj se učeniku pomaže da postane svjestan svojih sposobnosti i psihofizičkih osobina na temelju kojih može zaključiti koje mu zanimanje najbolje odgovara. Osobe koje sudjeluju u procesu profesionalne orijentacije učeniku daju savjet, no važno je da on sam donose odluku i snosi odgovornost za istu. Treća faza odnosi se na praćenje uspjeha savjetodavne osobe, dakle do nje dolazi nakon izbora zanimanja i prilagodbe na njega. U ovoj fazi saznaje se o zadovoljstvu pojedinca izborom, ali dobiva se i povratna informacija o uspješnosti cijeloga procesa profesionalne orijentacije, što pomaže njegovim sudionicima u budućemu radu. Tijekom cijeloga je procesa profesionalne orijentacije izrazito važno aktivno sudjelovanje osobe kojoj je proces potreban jer ga bez otvorenoga uma i želje za primanjem pomoći nije moguće provoditi.

Škola je odgojno-obrazovna ustanova čiji je cilj razvoj cjelovite ličnosti učenika (Jakelić, 1966), priprema učenika za život, a time i za buduće zanimanje (Marušić, 1974). Budući da učenici u njoj provode mnogo vremena, škola ima važnu ulogu u prepoznavanju njihovih karakteristika i osobnosti, ali i ulogu u informiranju učenika o zanimanjima, njihovim vrstama i karakteristikama. Nastavnici mogu provoditi proces informiranja učenika na nastavi uključujući pojedine informacije o zanimanjima i potrebama društva u nastavni sadržaj. Pedagog, najšire profiliran stručni suradnik, utječe na provođenje procesa profesionalne orijentacije u školi. Pomaže učeniku u razumijevanju sama sebe i vlastitih potreba, a roditelje upoznaje s procesom profesionalne orijentacije i načinima na koje oni mogu pomoći svojoj djeci. Važna je suradnja pedagoga s nastavnicima jer o njima, o njihovoj raspoloživosti,

motivaciji i uvjetima kojima raspolažu, ovisi hoće li i na koji način provoditi proces profesionalne orijentacije u okviru nastavnoga procesa. U skladu s time, uloga je pedagoga motivirati ih i pomagati u izboru sadržaja, najprikladnijih metoda i načina na koji će učenicima prenijeti informacije. Pedagog treba surađivati i sa zavodom za zapošljavanje koji daje upute za provođenje aktivnosti vezanih za profesionalnu orijentaciju, a s druge strane, ima važnu ulogu ako postoji učenik koji nakon informiranja i savjetovanja nije siguran u svoj izbor.

Osim škole i odgojno-obrazovnih djelatnika, treba naglasiti i važnost obitelji. Potrebno je da ona surađuje sa školom jer obitelj vidi određena ponašanja ili interese djeteta koji nisu uočljivi u školi, a mogu pripomoći procesu profesionalne orijentacije. Budući da su roditelji najčešće model djeci, treba ih uputiti u proces profesionalne orijentacije i naglasiti im da pokušaju biti što objektivniji i savjetovati djeci škole i zanimanja koja su u skladu s njihovim osobinama.

Profesionalna orijentacija važan je proces o kojemu se ne govori i ne piše dovoljno. U praksi nije naglašeno njezino provođenje, zbog čega je važna uloga pedagoga. On bi, svojim radom i suradnjom s drugima, trebao naglašavati važnost njezina postojanja i provođenja jer, u suprotnome, dolazi do negativnih posljedica za cijelo društvo radi opasnosti od toga da će osoba doći na radno mjesto na kojemu nije zadovoljna, zbog čega se, u konačnici, smanjuje i kvaliteta obavljenoga rada. Pedagog bi, na sastancima s kolegama ili individualnim razgovorom s njima, mogao istaknuti potrebu društva u cijelosti za provođenjem ovoga procesa i naglasiti da je to suradnja, odnosno zajednički rad svih uključenih. Također, mogao bi održati sastanak s učenicima i objasniti im važnost odluke koju donose te način na koji mogu biti sigurniji u nju istražujući o zanimanjima, ali i postati svjesni sebe, svojih karakteristika i potreba. Sastanak se može održati i s roditeljima da im se daju savjeti kako razgovarati s djecom i na koji im način pomoći otkriti koji je put za njih najprikladniji. Zaključuje se da je za cijeli proces profesionalne orijentacije izrazito važna suradnja svih uključenih osoba, kako bi se zajedničkim radom i međusobnim nadopunjavanjem došlo do cilja, zadovoljne i ispunjene osobe.

5. Literatura

1. Budić, M. (2017). „Savjetodavni rad pedagoga u osnovnim i srednjim školama“. Diplomski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zadru.
2. Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe. *Narodne novine* (Zagreb) 63/2008.
3. Franković, D., Pregrad, Z. i Šimleša, P. (1963). *Enciklopedijski rječnik pedagogije*. Zagreb: Matica Hrvatska.
4. Glasser, W. (2001). *Svaki učenik može uspjeti*. Zagreb: Alineja.
5. Glasser, W. (1999). *Nastavnik u kvalitetnoj školi*. Zagreb: Educa.
6. Gregorović Belaić, Z. (2023). Partnerstvo obitelji i škole kao oblik osnaživanja obitelji. U: Zloković, J. (ur.): *Osnaživanje obitelji - izazovi i perspektive*. (str. 140-173). Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet.
<https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:605778>
7. Hrvatski zavod za zapošljavanje. Bez dat. *E-usmjeravanje. Profesionalno usmjeravanje učenika završnih razreda osnovne i srednje škole*. <https://e-usmjeravanje.hzz.hr/profesionalno-usmjeravanje-ucenika-završnih-razreda> (pristupljeno: 25/03/2024)
8. Jakelić, F. (1966). *Profesionalna orijentacija i mogućnosti njenog ostvarivanja u osnovnoj školi*. Split: Udruženje za profesionalnu orijentaciju hrvatske.
9. Jakelić, F. (1985). *Odgoj u obitelji i izbor zanimanja*. Zagreb: Školska knjiga.
10. Jurić, V. (1968). *Uloga školskog pedagoga u provođenju aktivnosti na profesionalnom prosvjećivanju i informiranju*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.
11. Jurić, V., Mušanović, M., Staničić, S. i Vrgoč, H. (2001). *Koncepcija razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika (prijedlog)*. Zagreb: Ministarstvo prosvjete i školstva, Prosvjetno vijeće.
12. Mandarić Vukušić, A. i Ljubetić, M. (2023). Uloga obitelji u profesionalnom usmjeravanju djece i mladih. U: Zloković, J. (ur.): *Osnaživanje obitelji - izazovi i perspektive*. (str. 185-211). Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet.
<https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:605778>
13. Marušić, S. (1974). *Metode i tehnike profesionalne orijentacije u školi*. Zagreb: Školska knjiga.

14. Maslić Seršić, D. (2022). Odakle krenuti: Faze planiranja karijere i profesionalni izbor. U: Maslić Seršić, D., Vizek Vidović, V., Parmač Kovačić, V., Šverko I., Babarović, T. i Horvat, T. (2022). *Uvod u profesionalno usmjeravanje*. Agencija za mobilnost i programe Europske unije. (str. 6-11).
<https://www.ampeu.hr/files/Uvod-u-profesionalno-usmjeravanje.pdf>
15. Nicodemo, G. i Coppola, M. (2023). „Le due gambe dell’orientamento professionale in Italia. Una lettura in chiave pedagogica della normativa italiana in materia di orientamento al lavoro alla luce delle linee guida ministeriali del 2023“. *Personae. Scenari e prospettive pedagogiche* 2 (1): 66-754.
https://www.researchgate.net/publication/380875444_Le_due_gambe_dell'orientamento_professionale_in_Italia_Una_lettura_in_chiave_pedagogica_della_normativa_italiana_in_materia_di_orientamento_al_lavoro_alla_luce_delle_linee_guida_ministeriali_del_2023
16. Petani, R., Iveljić, A. i Sikirić, P. (2020). Profesionalna orijentacija kao dio poslova stručnog suradnika pedagoga. *Acta Iadertina*. 17 (2): 119-148.
<https://hrcak.srce.hr/252880>
17. Raković, M. (2015). „Uloga pedagoga u profesionalnoj orijentaciji učenika i njihovo zadovoljstvo izborom studija“. Diplomski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
18. Rodić, Rade B. (1979). *Profesionalna orijentacija i osnovna škola*. Zagreb: Školske novine.
19. Sivevska, D. i Runceva, J. (2021). „The role of the pedagogue in the professional orientation of students“. *Annual of Konstantin Preslavsky* 25D.
20. Staničić, S. (2006). „Upravljanje ljudskim potencijalom u školstvu“. *Odgovorne znanosti* 8 (2): 515-533.
<https://hrcak.srce.hr/23543>
21. Strugar, V. i Čorak, T. (2016). *Odgovornost do profesionalne zrelosti*. Zagreb: Alfa.
22. Šverko, B. (2012). *Ljudski potencijali: usmjeravanje, odabir i osposobljavanje*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
23. Šverko, B. i sur. (1980). *Psihosocijalni aspekti izbora obrazovanja i zanimanja*. Zagreb: Centar društvenih djelatnosti saveza socijalističke omladine hrvatske.
24. Vizek Vidović, V. (2022). Uloga škole u cjeloživotnom profesionalnom razvoju. U: Maslić Seršić, D., Vizek Vidović, V., Parmač Kovačić, V., Šverko I., Babarović, T. i

Horvat, T. (2022). *Uvod u profesionalno usmjeravanje*. Agencija za mobilnost i programe Europske unije, (str. 12-15).

<https://www.ampeu.hr/files/Uvod-u-profesionalno-usmjeravanje.pdf>

25. Vrcelj, S. (2020). *Pedagoško savjetovanje*. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet.
26. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. *Narodne novine* (Zagreb) 126/2012.

Sažetak

Rad govori o profesionalnoj orijentaciji, njezinu nastanku, fazama, ciljevima i zadacima te ulogama uključenih osoba. Navedeni su načini na koje se može provoditi u školi, ali i kod kuće u krugu obitelji. Profesionalna orijentacija obuhvaća poznavanje osobe, njezinih osobina i karakteristika, ali i želja i vrijednosnoga sustava. Potrebno je sve to uskladiti s obilježjima zanimanja kako bi se pronašlo ono koje je najprikladnije za osobu i kako bi se izbjegle negativne posljedice poput neuspjeha, nezaposlenosti i nezadovoljstva. U profesionalnoj orijentaciji važna je uloga stručnoga suradnika pedagoga koji cijeli proces potiče i koji surađuje s ostalim dionicima: učenicima kojima je profesionalna orijentacija potrebna, roditeljima, odgojno-obrazovnim djelatnicima, zavodom za zapošljavanje i ostalim dionicima, ovisno o potrebama učenika. Pedagog motivirajući, vodeći razgovore, sudjelujući u izboru nastavnoga sadržaja i metoda rada te surađujući s drugima, vodi proces profesionalne orijentacije čiji je cilj zadovoljni pojedinac. Osim pedagoga važnu ulogu ima pojedinac kojemu je profesionalna orijentacija potrebna. On treba aktivno sudjelovati u cjelokupnome proces, biti otvorena uma, spreman poslušati savjet da bi na kraju mogao sam donijeti konačnu odluku o izboru zanimanja i biti odgovoran za nju. Obitelj, kao djetetova primarna zajednica, uglavnom ima najveći utjecaj na njega, zbog čega je važna suradnja s roditeljima, odnosno partnerstvo roditelja i škole. Škola može roditelje upoznati s procesom profesionalne orijentacije i savjetovati ih kako pomoći djetetu pronaći najprikladnije zanimanje, dok roditelji mogu pomoći školi u pružanju dodatnih informacija koje mogu pomoći upotpuniti sliku o osobinama i karakteristikama učenika, kako bi se pripomoglo procesu profesionalne orijentacije i postigao zajednički cilj, a to je dobrobit učenika.

Ključne riječi: profesionalno informiranje, partnerstvo, praćenje uspjeha, savjetovanje, usmjeravanje

THE ROLE OF PEDAGOGUE IN THE PROFESSIONAL ORIENTATION OF STUDENTS

Abstract

Work talks about professional orientation, its origin, stages, goals and tasks, and the roles of the people involved. There are ways in which it can be spent at school, but also at home with family. Professional orientation includes knowledge of a person, his traits and characteristics, as well as desires and value system. It is necessary to harmonize all this with the characteristics of the occupation in order to find the one that is most suitable for the person and to avoid negative consequences such as failure, unemployment and dissatisfaction. In professional orientation, the role of the expert pedagogue's associate who encourages the entire process and cooperates with other participants including: the student who needs professional orientation, parents, educational staff, the Employment Office and other participants depending on the student's needs, is important. By motivating, leading conversations, participating in the selection of teaching content and working methods, and cooperating with others, the pedagogue leads the process of professional orientation, the goal of which is a satisfied individual. In addition to the pedagogue, an important role is played by the individual who needs professional orientation. He should actively participate throughout the entire process, be open-minded, ready to listen to advice, so that in the end he could make the final decision on the choice of profession and be responsible for it. The family, as the child's primary community, generally has the greatest influence on him, which is why cooperation with parents, that is a partnership between parents and the school, is important. The school can introduce parents to the professional orientation process and advise them on how to help the child find the most suitable occupation, while the parents can help the school in providing additional information that can help complete the picture of the student's traits and characteristics, in order to assist the professional orientation process and achieve a common goal, and that is the welfare of the students.

Keywords: professional information, partnership, success monitoring, counseling, guidance

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Sara Krivić, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja prvostupnice pedagogije i talijanskog jezika i književnosti, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i literatura. Izjavljujem da ni jedan dio završnoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, stoga ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 23.09.2024.

Potpis *Sara Krivić*

**IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOGA/DIPLOMSKOGA RADA (PODCRTAJTE
ODGOVARAJUĆE) U DIGITALNI REPOZITORIJ FILOZOFSKOGA FAKULTETA
U SPLITU**

Student/Studentica: Sara Krivić

Naslov rada: Uloga pedagoga u profesionalnoj orijentaciji učenika

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Vrsta rada: Završni rad

Mentor/Mentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): doc. dr. sc. Anita Mandarić
Vukušić

Sumentor/Sumentorica rada (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): /

Članovi Povjerenstva (akad. stupanj i zvanje, ime i prezime): izv. prof. dr. sc. Ines Blažević,
prof. dr. sc. Ivana Batarelo Kokić

Ovom izjavom potvrđujem da sam autorica predanoga završnoga rada i da sadržaj njegove elektroničke inačice potpuno odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

- a) u otvorenom pristupu
 - b) dostupan studentima i djelatnicima FFST-a
 - c) dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6 mjeseci / 12 mjeseci / 24 mjeseca (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).
- (zaokružite odgovarajuće)

U slučaju potrebe (dodatnoga) ograničavanja pristupa Vašemu ocjenskomu radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnomu tijelu u ustanovi.

Mjesto, nadnevak: Split, 2.09.2024.

Potpis studenta/studentice: Sara Krivić